

Skalowanie baz danych na przykładzie MySQL

Rafał Łasocha

Wrocław, dnia 2 lipca 2017 r.

1 Skalowanie systemów informatycznych

Dla wielu aplikacji wystarczy tylko jeden serwer bazodanowy. Niektóre z nich zbierają jednak tyle informacji, że prędzej czy później dochodzi do sytuacji, w której dane nie mieszczą się na jednym serwerze i pojawia się konieczność zmian w infrastrukturze, żeby te dane pomieścić.

1.1 Co to znaczy, że system jest skalowalny?

Twórcy usług bazodanowych (lub innych usług, z których korzystają programiści), często posługują się terminem „skalowalność” w odniesieniu do swoich produktów. Mimo to, że ten termin ma znaczenie marketingowe, można go w miarę konkretnie zdefiniować.

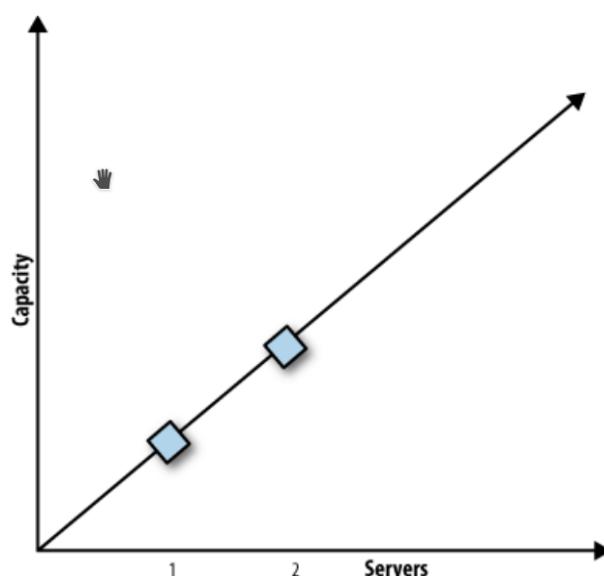
Najpierw zdefiniujmy pojęcie „wydajności” systemu. Oczywiście dokładna definicja, jak bardzo wydajny jest system baz danych, w dużej mierze zależy od sposobu jego wykorzystania. Różne aplikacje mają różny stosunek zapisów do odczytów, różne wielkości tabel (w niektórych systemach wszystkie tabele są mniej więcej jednakowo duże, w innych jest tylko kilka tabel, które składają się na większość systemu i to czas odpowiedzi odczytów/zapisów tych kilku tabel próbujemy zoptymalizować) itd. Intuicyjnie możemy myśleć o wydajności w ten sposób: jak dużą możemy osiągnąć przepustowość (na przykład w liczbie zapytaniach na sekundę) utrzymując rozsądny czas odpowiedzi.

Dla przykładu, typowe testy wydajnościowe typu „wysłamy 1000000 zapytań SQL i policzymy czas, w którym serwer obsłuży wszystkie zapytania” to nie jest do końca to, co nas interesuje, bo w takim przypadku serwer będzie przetwarzał zapytania pod maksymalnym obciążeniem. Nas interesuje test „będziemy wysyłać 1000 zapytań na minutę i dostaniemy odpowiedź poniżej 3ms w 90% przypadków”. Należy podkreślić, że wydajność bardzo zależy od konkretnego systemu, bo te „1000 zapytań na minutę”, to nie są dowolne zapytania, tylko takie, które występują w testowanej aplikacji. Stąd, na wydajność testowanej aplikacji ma wpływ liczba użytkowników, wielkość przetrzymywanych danych na serwerze, wielkość przetrzymywanych danych w przeliczeniu na jednego użytkownika („prawo papieża”: zawsze może korzystać z aplikacji kilku użytkowników, na których przypada

nieproporcjonalnie dużo danych – i to też musimy wziąć pod uwagę, bo papież również chciałby korzystać swobodnie z aplikacji).

Jeśli już rozumiemy pojęcie wydajności, które możemy jakoś określić dla konkretnej skonfigurowanej maszyny („wydajność naszego systemu to 1000 zapytań na minutę”), to jest dla nas oczywiste, że wiele aplikacji w swoim cyklu rozwoju ma taki moment, że potrzebuje zwiększyć tę wydajność.

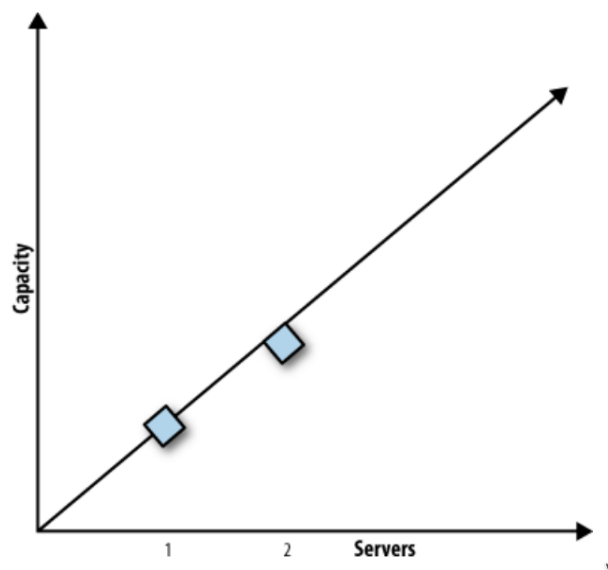
I tutaj możemy przejść do definicji skalowalności. Skalowalność mówi nam, do jakiego stopnia zwiększa się wydajność systemu, gdy dodajemy kolejne serwery. Może się wydawać, że gdy mamy 1 serwer i dodamy drugi, to wydajność zwiększy się o 100% (skalowalność liniowa – Rysunek 1). Oczywiście zdrowy rozsądek podpowiada nam, że dodanie drugiego serwera nie da nam idealnego zrównoleglenia, bo prawdopodobnie jest jakaś część pracy, której zrównoleglic się nie da. Dlatego skalowalność jest krzywą trochę poniżej liniowej (Rysunek 2). Skalowalność wielu systemów wygląda właśnie w ten sposób i wzięcie pod uwagę pewnego faktu, że części pracy nie możemy zrównoleglic nazywamy prawem skalowalności Amdahla.

Rysunek 1: Skalowalność liniowa

Jeszcze zdrowszy rozsądek podpowie nam, że taki system na pewno ma jakieś granice, do którego możemy dokładać dodatkowe serwery i ciągle mieć z tego zysk. Dlatego też Neil J. Gunther sformułował uniwersalne prawo skalowalności, które bierze również pod uwagę fakt, że serwery w klastrze muszą wymieniać ze sobą informacje (na zasadzie „każdy z każdym”). Ta komunikacja pomiędzy serwerami powoduje, że mamy narzut N^2 do wydajności, więc istnieje taka liczba serwerów w klastrze, gdy dołożenie kolejnego serwera pogorszy wydajność całego systemu (Rysunek 3)!

Większość systemów stosuje się właśnie do uniwersalnego prawa skalowalności. Oczywiście jak każdy model, jest to tylko przybliżenie – niektóre systemy mogą nie potrzebować

Rysunek 2: Skalowalność Amdahla

akurat N^2 narzutu na komunikację, tylko dowolną inną funkcję, a może się zdarzyć też, że skalowalność będzie większa niż liniowa (rozpatrzmy przypadek, gdy mamy jeden serwer, z szamotającymi procesami, który ma obciążony zarówno pamięć jak i dysk twardy - po czym dokładamy drugi serwer, dzięki któremu wszystkie dane mieszczą się w pamięci).

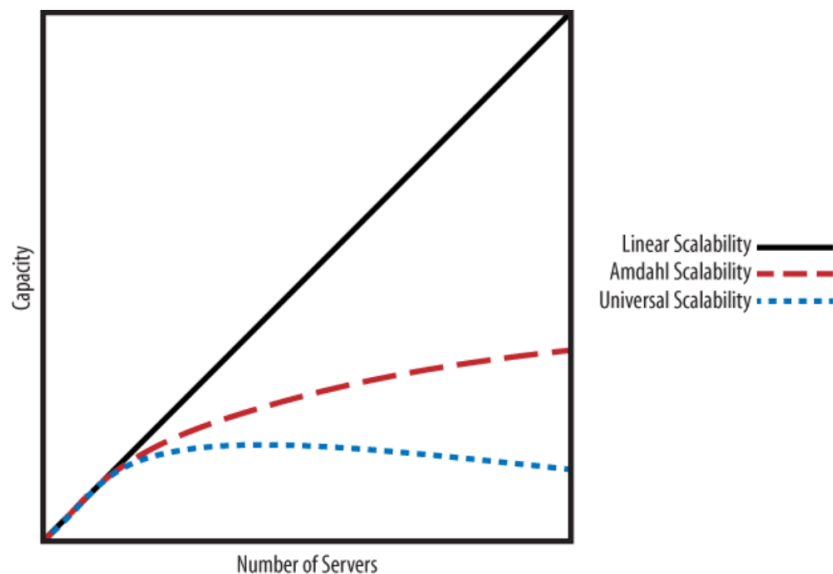
1.2 Skalowanie MySQL

Rozważmy dwa sposoby na skalowanie systemu bazodanowego – skalowanie pionowe i skalowanie poziome. Skalowanie pionowe polega na tym, że ciągle mamy tylko jeden serwer, ale zwiększamy jego parametry (pamięć RAM, liczba CPU), żeby był bardziej wydajny. W skalowaniu poziomym, zwiększamy liczbę maszyn.

2 Skalowanie pionowe

Skalowanie pionowe jest świetnym rozwiązaniem, aby „kupić” sobie trochę czasu. Jeśli jeszcze nie wiemy czy nasza aplikacja odniesie sukces, skalowanie pionowe jest lepszym wyborem, bo kosztuje znacznie mniej – zmiana maszyny na lepszą wymaga mniejszych udziałów pracy personelu IT niż skonfigurowanie całej infrastruktury, przygotowanie aplikacji do korzystania z wielu serwerów, przygotowanie procedur tworzenia/przywracania kopii zapasowych itd. A ponieważ z reguły największym składnikiem kosztów działalności firmy są wynagrodzenia personelu IT, to skalowanie pionowe jest bardziej opłacalne.

Główną wadą skalowania pionowego jest fakt, że nie można go stosować w nieskończoność. Parametry serwerów mają swoje rozsądne granice i im lepsze serwery kupujemy, tym droższe stają się zasoby, więc w pewnym momencie zaczyna się opłacać przejście na

Rysunek 3: Wszystkie popularne rodzaje skalowalności

skalowanie poziome. Poza tym, istotna jest też wersja MySQL - jeśli z jakichś powodów utknęliśmy na starszej wersji nie możemy oczekiwać, żeby np. 10-letnia wersja MySQL działała wydajnie na maszynie z najnowszymi parametrami, dlatego w takim wypadku nie możemy zastosować skalowania pionowego.

3 Skalowanie poziome

Skalowanie poziome możemy podzielić na trzy rodzaje: replikację, dzielenie funkcjonalne i *sharding*. Replikacja jest najprostszą formą i pozwala przenieść część odczytów na inne serwery, ale nie pomoże nam, jeśli naszym wąskim gardłem są zapisy. Zarówno dzielenie funkcjonalne jak i *sharding* rozwiązuje problem wydajności zapisów.

4 Dzielenie funkcjonalne

Dzielenie funkcjonalne jest prostym pomysłem, niezależnym od konkretnej bazy danych i jej możliwości (w przeciwieństwie do np. replikacji, która musi być wspierana przez bazę danych, żeby ją efektywnie wdrożyć). Jeśli nasza aplikacja jest niewydajna, to być może aplikacja obsługuje zbyt wiele funkcjonalności. Możemy ją więc podzielić na dwie aplikacje, ze względu na rozdzielne zestawy funkcjonalności, jeśli kod tych dwóch aplikacji korzysta w pewnej mierze (tabela użytkowników prawdopodobnie jest używana przez wszystkie aplikacje) z rozdzielnych zestawów tabel.

Wyobraźmy sobie jakiś serwis informacyjny. Możemy bazę danych pociąć na kilka oddzielnych dużych funkcjonalności: witryna z bieżącymi wiadomościami, forum dla czytelników, wsparcie dla użytkownika i właśnie baza użytkowników. Udało nam się więc niewielkim kosztem podzielić serwis na kilka baz danych i prawdopodobnie osiągnąć skalowalność bliską liniowej (bazy danych są całkowicie rozłączne i nie komunikują się ze sobą). Jak widać dzielenie funkcjonalne jest względnie proste (w porównaniu do shardingu, który będzie opisany w dalszej części artykułu) i nie niesie ze sobą zbyt wielu zagrożeń (w chwili gdy rzeczywiście musimy porozmawiać z więcej niż jedną bazą danych, być może musimy się pogodzić z brakiem transakcyjności – ale jeśli dzielenie funkcjonalne jest zrobione poprawnie, to są to rzadkie przypadki).

Niestety prędzej czy później zabraknie w naszej aplikacji modułów, które jest łatwo wyciągnąć do osobnych aplikacji, korzystających z osobnych baz danych. W szczególności, może się okazać, że tylko niektóre z tych już rozdzielonych baz danych potrzebują bardziej skomplikowanego rozwiązania (shardingu), więc z reguły dzielenie funkcjonalne idzie w parze z shardingiem i sharding tego podziału nie zastępuje.

5 Sharding

Jest to obecnie najpopularniejsza metoda skalowania bazy danych MySQL. Wystarczy wspomnieć, że korzystają z tego rozwiązania takie firmy jak Facebook, Instagram czy Uber. Jak wspomniano wyżej, sharding idzie w parze z dzieleniem funkcjonalnym. Z reguły jest jakaś baza danych, która przechowuje dane globalne potrzebne wszystkim (np. właśnie listę użytkowników), często za klastrem szybkiego cache (np. memcached). Aplikacje które korzystają z bazy danych z shardingiem, są pisane z uwzględnieniem tego faktu. Jest potrzebna jakaś programistyczna abstrakcja, która decyduje, do jakiego serwera bazodanowego wysłać żądania SQL. Można to zrobić tak, aby kod nie zależał od tego czy baza danych korzysta z shardingu czy nie (przez bibliotekę z wysokopoziomowym API nieujawniającą tego faktu), ale jest to niewskazane. Powoduje to nieprzemysłaną, równomierną (ilościowo) dystrybucję danych po wszystkich serwerach, która jest nieefektywna (co pokażemy później), więc chcemy robić to trochę mądrzej.

5.1 Wybór klucza shardującego

Jeśli uznamy że potrzebujemy shardingu, jedną z pierwszych decyzji do podjęcia jest wybór klucza shardującego. Klucz ten decyduje, w jakim shardzie zostanie umieszczony rekord. W MySQL NDB Cluster, który jest gotowym rozwiązaniem do wdrażania shardowanej bazy danych, rekordy są równomiernie rozprowadzane po serwerach według haszowanego klucza głównego w danej tabeli. To jest proste, ale niezbyt wydajne rozwiązanie.

Wyobraźmy sobie platformę blogową, gdzie użytkownicy publikują wpisy i komentują wpisy innych autorów. Żeby wyświetlić stronę główną takiego bloga, musimy pobrać wszystkie wpisy danego użytkownika. Skoro wpisy są rozłożone równomiernie na wszystkich serwerach, to musimy zrobić (najlepiej równolegle) zapytania do wszystkich serwerów

i potem połączyć te dane (dodatkowe utrudnienia: co jeśli zapytanie miało klauzulę **ORDER BY**, **LIMIT**, **HAVING** - to wszystko musi być wtedy obsługiwane w abstrakcji programistycznej po stronie klienta). Jest to oczywiście możliwe do zrobienia, ale być może chcielibyśmy odpytać jak najmniej maszyn (choćby dlatego że wszystkie zapytania są podatne na błędy sieciowe). Dlatego najczęściej dobrym kluczem jest identyfikator użytkownika (jeśli myślimy np. o witrynie społecznościowej) lub identyfikator klienta (częste w aplikacjach modelu SaaS).

Mamy tutaj jeszcze inny problem. Załóżmy że mamy dwa widoki:

- wyświetlenie wpisu i wszystkie komentarze do niego od innych użytkowników
- wyświetlenie profilu użytkownika, ze wszystkimi jego komentarzami.

Jak w takim wypadku przechowywać (tj. na którym serwerze) komentarze? Możemy to zrobić według identyfikatora użytkownika lub identyfikatora wpisu, ale wtedy zawsze jeden z powyższych widoków będzie wymagał zapytań do wszystkich serwerów. Częstym rozwiązaniem jest tutaj denormalizacja i duplikacja danych. Oczywiście, przechowywanie zduplikowanych danych wiąże się z pewnym kosztem, ale w naszym przypadku wydajność jest być może ważniejsza. Można też się zastanowić, czy na pewno wszystkie dane o komentarzach są potrzebne w obu zastosowaniach. Może w przypadku profilu użytkownika wystarczy wyświetlić jedynie nagłówki komentarzy? Wówczas przechowujemy dane dokładnie zgodne z ich przeznaczeniem, co jest dodatkową zaletą tego rozwiązania

5.2 Zapytania do wielu shardów

Niezależnie od zastosowanych technik, nigdy nie uda się nam wybrać klucza, który by idealnie podzielił dane tak, że wszystkie zapytania odwoływałyby się tylko do jednego sharda. Jeśli na naszej platformie blogowej chcielibyśmy wyświetlić listę najpopularniejszych postów, siłą rzeczy musielibyśmy wysłać zapytania do wszystkich shardów. Jest kilka technik do radzenia sobie z takimi zapytaniami:

- warstwa cache dla ciężkich zapytań,
- tabele, które przechowują wyniki trudniejszych zapytań. Dane o najpopularniejszych postach możemy na bieżąco przetwarzać w tle i wrzucać je do tabeli z wynikami. Taką tabelę z wynikami możemy wtedy albo zduplikować na wszystkich shardach, albo wrzucić w oddzielną bazę danych.

Nie tylko zapytania są trudne do zrealizowania w shardowanych bazach danych. Jeśli stosujemy *sharding*, to tracimy też klucze obce (pomiędzy shardami) i transakcyjność (zależnie od rozwiązania jednak są sposoby, aby transakcyjność odzyskać).

Poza odczytem danych trudniejsze też może być ich usunięcie. Jeśli chcemy usunąć użytkownika, to zamiast wysyłać żądania usunięcia danych do wszystkich shardów, możemy tylko zakolejkować użytkownika do usunięcia w jakimś zewnętrznym procesie, a samym usuwaniem danych zajmie się ten proces działający w tle.

5.3 Przydzielanie shardów do serwerów

Niekoniecznie musi być tak, że na jednym serwerze jest tylko jeden shard z danymi. Wprost przeciwnie, zaraz wytłumaczę dlaczego lepszym pomysłem jest posiadanie wielu małych shardów na każdym serwerze i jakie są zalety i wady obu rozwiązań.

Wyobraźmy sobie, że mamy na serwerze 100GB danych. Możemy je podzielić na 1 shard 100 GBajtowy lub 100 shardów wielkości 1GB. Pierwszą sprawą, którą można wziąć pod uwagę, to zmiany struktury tabel. W MySQL wiele z operacji zmian struktury blokuje całą tabelę, takie jak np. zmiana długości pola VARCHAR, dodawanie niektórych indeksów, dodawanie kolumn w wersji niższej niż 5.6 itd. Lepiej więc, aby proces zmiany struktury był wykonywany po kolei i blokował każdy mały shard na kilka minut, niż żeby jeden duży shard został zablokowany na godzinę. Mniejsze shardy są też łatwe do przenoszenia, bo operacja przeniesienia jednego shardu na drugi jest znacznie prostsza niż operacja rozdzielenia sharda na kilka części.

Są tylko dwie wady małych shardów: po pierwsze rośnie zwykle liczba zapytań pomiędzy różnymi shardami (z którymi nauczyliśmy się sobie radzić w poprzedniej sekcji). Drugą wadą jest to, że jeśli mamy aktualnie działającą aplikację i dochodowy biznes, operacja rozdzielenia bazy na dwie części (i dodanie odpowiedniej infrastruktury) może być znacznie prostsza niż rozdzielenie bazy na 1000 części. W pierwszym przypadku pewnie możemy sobie jeszcze pozwolić na wykonywanie pewnych operacji dwukrotnie, w drugim koniecznie musimy zautomatyzować wszystkie operacje działające na bazie danych.

5.4 Implementacja shardów na serwerach

Jak reprezentować shard danych na serwerze? Jest kilka najpopularniejszych sposobów:

- każdy shard jest osobną bazą danych o takiej samej nazwie jak oryginalna,
- każdy shard jest osobną bazą danych o nazwie z sufiksem numerycznym oznaczającym numer sharda (np. do tabeli z komentarzami w bazie danych `bookclub` odwoływalibyśmy się przez `bookclub_23.comments` itd.),
- na jednym serwerze jest tylko jedna baza danych, a tabele mają sufiks numeryczny oznaczający numer sharda (np. `bookclub.comments_23`),
- sufiks numeryczny oznaczający numer sharda jest zarówno w nazwie bazy danych, jak i nazwie tabeli (`bookclub_23.comments_23`),
- połączenie dowolnego z powyższych. Można też wziąć pod uwagę uruchomienie na jednym serwerze kilku instancji MySQL.

Wszystkie podane sposoby są łatwe do wprowadzenia w nowej aplikacji, więc tam doradzane jest użycie sufiksu zarówno w tabeli, jak i bazie danych, żeby uniknąć ewentualnych pomyłek i błędów. Jednak jest to też sposób najbardziej inwazyjny dla kodu produkcyjnego. Dodanie numeru sharda tylko do bazy danych jest średnio inwazyjne w kodzie aplikacji, bo pewnie musimy ten numer gdzieś przekazać przy rozpoczęciu żądania do serwera, ale kod wykonujący zapytania SQL może zostać taki, jaki był przed dodaniem shardingu do

aplikacji. Jeśli sufiks jest też w nazwie tabel, to zmian może być znacznie więcej - prawdopodobnie każde zapytanie SQL w systemie będzie musiało być nieco zmodyfikowane.

Implementując algorytm dystrybucji shardów na serwerach, warto wziąć pod uwagę lokalizację użytkownika. Jeśli nasza firma jest globalna, użytkowników z Europy można umieścić w innym DC (zlokalizowanym w Europie), niż użytkowników z Azji.

5.5 Metody przydzielania rekordów do shardów

Musimy jakoś rozdzielić wszystkie rekordy w bazie danych na różne shardy. Szukamy więc funkcji, która po zaaplikowaniu do klucza shardującego zwraca numer sharda na którym mamy umieścić dany rekord.

5.6 Przydział statyczny

Pierwsze co przychodzi na myśl, to jakaś funkcja haszująca i operacja modulo. Przykładowo, jeśli klucz sharda to 111 i mamy 100 shardów, to możemy (pomijając funkcję haszującą) przydzielić temu kluczowi shard 11 ($111 \bmod 100 = 11$). Zaletami tego rozwiązania jest prostota i wydajność. Przydział statyczny ma istotne wady:

- jeśli mamy tylko kilka shardów, to ciężko je zbalansować (może się okazać, że większość aktywnych użytkowników zostanie umieszczona na jednym shardzie),
- ciężko zmieniać liczbę shardów. Wymagałoby to operacji przenosin wszystkich rekordów do shardów z nowym identyfikatorem, co nie jest infrastrukturalnie prostą sprawą

Z tych powodów, wiele firm, które najpierw wdrażają przydział statyczny (bo jest prosty do zrobienia) prędzej czy później przechodzi na przydział dynamiczny.

5.7 Przydział dynamiczny

Przydział dynamiczny polega na przechowywaniu całego odwzorowania z identyfikatora shardowania do numeru shardu w oddzielnym kontenerze z danymi (np. warstwa memcached, redis, albo po prostu oddzielna baza danych). Wystarczy pamiętać, aby przy dodawaniu nowego użytkownika dodać też rekord do tego odwzorowania. Jak widać dodawanie nowych shardów jest całkowicie trywialne (nie wymaga właściwie żadnej ingerencji w odwzorowanie), a przenoszenie użytkowników jest znacznie ułatwione. Korzystając z przydziału dynamicznego możemy też sobie pozwolić na posiadanie shardów o różnej wielkości (jeśli akurat jesteśmy w trakcie aktualizacji serwerów do takich o większej mocy). Możemy też optymalizować dane rozmieszczając je dowolnie pomiędzy shardy, dzięki czemu jesteśmy w stanie zastąpić zapytania które wcześniej musiały być wysłane do wszystkich shardów, do takiego które musi zostać wysłane tylko do kilku (lub jednego).

5.8 Przydział sprecyzowany

Trzecim podejściem, trochę innym niż dwa poprzednie, jest przydział sprecyzowany. Zamiast odwzorowania z klucza shardującego do numeru sharda, możemy sprawić, żeby numer sharda zawierał się w kluczu shardującym (co trochę przypomina przydział statyczny). W tym celu, zakładając że kluczem shardującym jest identyfikator użytkownika, możemy np. założyć, że pierwsze 6 bitów identyfikatora użytkownika to właśnie numer sharda. Otrzymanie numeru sharda lub tej „rzeczywistej” części numeru użytkownika jest wtedy kwestią prostych operacji bitowych. Istotną zaletą tego rozwiązania jest to, że nie potrzebujemy żadnego dodatkowego zapytania aby otrzymać numer sharda. Jest to jakieś rozwiązanie pośrednie pomiędzy przydziałem stałym i dynamicznym, bo możemy częściowo decydować, gdzie są nasze rekordy (podejmujemy decyzję o tym przy dodawaniu rekordu). Łatwo jest też zwiększyć liczbę używanych shardów. Wadą jest, podobnie jak w przydziale statycznym, trudność w przesuwaniu danych pomiędzy shardami. Jeśli dany rekord zostanie umieszczony w jakimś shardzie, to ciężko go będzie przenieść do innego shardu.

6 Podsumowanie

Omówiliśmy w tym artykule kilka technik skalowania bazy danych na przykładzie MySQL, zalety i wady skalowania pionowego i poziomego, i różnego rodzaju decyzji, które trzeba podjąć przy skalowaniu poziomym.

Moje własne doświadczenie zawodowe jest jeszcze zbyt małe, bym mógł odnieść się do całego tematu skalowania z praktycznego punktu widzenia. Największa aplikacja, przy której obecnie pracuję, wystarcza 16GB pamięci RAM i około 50GB dysku twardego. Sporo jeszcze czasu minie, zanim skalowanie pionowe i dzielenie funkcjonalne będzie niewystarczające i będziemy zmuszeni zaimplementować sharding.

7 Źródło

Seminarium i referat oparte na własnych doświadczeniach z programowaniem aplikacji korzystających z baz danych oraz na treści rozdziału 11 z książki Baron Schwartz, Peter Zaitsev, Vadim Tkachenko, „High Performance MySQL”, 3rd Edition, O’Reilly 2012.